

شناسایی کدهای اخلاقی مجازی شدن فعالیت‌های دانشگاهی در دوران شیوع کرونا

(مورد مطالعه: دانشکده‌ی مدیریت دانشگاه تهران)

بهاره ماه‌بانویی^۱ و علی‌اصغر پورعزت*^۲

چکیده

با شیوع ویروس کرونا در کشور و تعطیلی کلاس‌های حضوری از اوایل اسفند ۱۳۹۹، دانشگاه تهران با به‌کارگیری زیرساخت‌های فناوری اطلاعات خود با همکاری مرکز یادگیری الکترونیکی دانشگاه تهران، فعالیت‌های آموزشی، پژوهشی و خدمت‌رسانی به دانشجویان را از سر گرفت. برگزاری کلاس‌ها و جلسات دفاع از طرح پژوهشی و دفاع از رساله به صورت الکترونیکی، در عین اینکه پاسخگویی سریع دانشگاه در شرایط فاجعه را نشان می‌دهد، چالش‌های اخلاقی را برای دانشجویان دانشگاه تهران به وجود آورده است. هدف این مقاله، شناسایی کدهای اخلاقی مربوط به مجازی شدن فعالیت‌های دانشگاهی در دوران شیوع کرونا از منظر دانشجویان دوره‌های حضوری است. در این پژوهش، ابتدا با مصاحبه از ۴۳ نفر از دانشجویان دوره‌های حضوری در سه مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا، کدهای اخلاقی فعالیت‌های مجازی دانشگاه برای دانشجویان در دوران شیوع کرونا با استفاده از تکنیک تحلیل تم شناسایی شدند. سپس با استفاده از تکنیک تحلیل تم، کدهای اخلاقی دانشگاه مجازی به دست آمد. بر اساس نتایج مصاحبه‌های انجام‌شده، ۲۵ کد اخلاقی شناسایی شدند. در سه حوزه‌ی استاد اخلاق مدار ۱۲ کد، دانشجوی اخلاق مدار ۴ کد و مسئولین اخلاق مدار ۹ کد دسته‌بندی گردید. نتایج این پژوهش ابعاد تازه‌ای از رفتارهای اخلاق دانشگاهی را در شرایط

---

^۱ دانش‌آموخته دکتری مدیریت رفتار سازمانی، دانشکده مدیریت و حسابداری، پردیس فارابی دانشگاه تهران، قم.
^۲ نویسنده مسئول: استاد گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، تهران، رایانامه: pourezzat@ut.ac.ir

شیوع بحران یا بروز فاجعه نشان می‌دهد و به خطمشی گذران دانشگاه کمک می‌کند تا با شناخت دقیق‌تر چالش‌های اخلاقی برای برنامه‌ریزی هر چه بهتر در این امور گام بردارند.

کلمات کلیدی: دانشگاه اخلاق مدار، روش پژوهش کیفی، دانشکده‌ی مدیریت دانشگاه تهران، تحلیل تم

مقدمه

در عصر حاضر، اخلاق جایگاه مهمی در تمامی مراحل زندگی بشر پیدا کرده است. برای رسیدن به رفتارهای خوب در زندگی نیاز به آموزش این مفهوم است. اخلاق در آموزش اهمیت زیادی دارد، زیرا آموزش فرایندی اساسی در زندگی بشر است بنابراین نمی‌توان از اهمیت موضوع اخلاق در مقوله‌ی آموزش غافل شد. با کمک فناوری می‌توان به آسانی به آخرین یافته‌های تمام علوم دست‌یافت (گلکن^۱، ۲۰۱۵). همچنین رفتارهای اخلاقی با کمک منشور اخلاقی بهبود خواهد یافت. منشور اخلاقی می‌تواند به ابزاری مفید برای حفظ ارزش‌ها و اصول اخلاق حرفه‌ای تبدیل شود، وضعیت را با معضلات اخلاقی قدیمی درزمینه‌ی آموزش عالی بهبود بخشد و با چالش‌های جدید مقابله کند اما تأثیر کدها به فرهنگ‌سازمانی یک دانشگاه خاص و ویژگی‌های ملی بستگی دارد (مويسنکو و همکاران^۲، ۲۰۱۶). مزایای چگونگی ورود ملاحظات اخلاقی و شکل دادن به تحقق آن‌ها در کارهای دانشگاهی، ثابت شده است. در بسیاری از پژوهش‌ها، بحث اخلاق به‌عنوان یک فرایند مطرح شده است (لچر و براندر^۳، ۲۰۱۹). به‌علاوه اخلاق در دانشگاه مفهومی بسیار گسترده‌ای است و با توجه به تئوری ذی‌نفعان، عرصه‌ی فراگیری را در محیط علمی شامل می‌شود. مهم‌ترین ذی‌نفعان در سازمانی به نام دانشگاه شامل اعضای هیئت علمی، دانشجویان، کارکنان، دانش‌آموختگان، سازمان‌های همکاری‌کننده با دانشگاه، محیط بیرونی آن یعنی جامعه و نگرش آحاد جامعه به اخلاق و تأثیر

¹ Gülcan

² Moiseenko

³ Locher & Bolander

اخلاق بر اقتصاد و تولید ملی را در برمی گیرد (محرر، ماه بانوئی و قاسمی، ۲۰۱۷). از طرفی کشور ایران به منزله‌ی کشوری اسلامی باید به کرامات اخلاقی در سازمان‌ها و به‌ویژه دانشگاه‌های خود توجه کند. به‌طور خاص بسیاری از بی‌اخلاقی‌ها در سطح دانشگاه‌ها خیرساز شده است. برای مثال با اعلام گزارش مجله‌ی نیچر در سال ۱۳۹۵، تقلب علمی ۳۹۸ نفر در ۵۸ مقاله علمی توسط مجله‌ی معتبر نیچر^۱ (Nature) اعلام شد. از ۳۹۸ نفری که در مقالات نویسنده بودند، ۲۲ نفر از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۳۰ نفر از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و ۶ نفر از دانشگاه آزاد اسلامی به‌عنوان نویسنده‌ی مسئول نقش داشتند (خبر آنلاین^۲، ۱۳۹۵/۱۰/۱۰، خبر ۱۷۸۳۲). همچنین در سال ۲۰۱۷، رسوایی اخلاقی دیگری از طرف پژوهشگران ایرانی از طرف انتشارات الزیور^۳ اعلام شد. در گزارش اعلام شده، ۲۶ مقاله‌ی نویسندگان ایرانی از سوی الزیور به دلیل تقلب علمی بازپس‌گیری^۴ شدند. این مقاله‌ها که بین سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۷ پذیرفته و منتشر شده‌اند، از گروهی از محققان در ایران است که نام یک محقق فیزیک از یکی از واحدهای دانشگاه آزاد تهران در ۲۴ مقاله به‌عنوان نویسنده درج شده است (خبرگزاری دیده‌بان علم ایران^۵، ۱۳۹۶، ۱۳۹۶/۱۰/۵: خبر ۳۳۲۶۶). موضوع فروش پایان‌نامه و مقالات نیز به‌ویژه به‌صورت سازمان‌دهی شده توسط مؤسساتی در اطراف میدان انقلاب تهران پارها کانون توجه خبرنگاران قرار گرفته است و مسئولین را به پاسخگویی واداشت (خبر آنلاین، ۱۳۹۵/۱۰/۱۰، خبر ۱۷۸۳۲). در سال ۱۳۹۸ نیز، تخلف علمی ۲۰۰۰ دانشجو در زمینه‌ی مقاله و پایان‌نامه‌نویسی با استعمال از سازمان سنجش آموزش کشور و مؤسسه‌ی پژوهش و برنامه‌ریزی، برای وزارت علوم محرز شده است. در این اقدام، از طریق کد ملی استعمال دانشجویان انجام شد و اسامی آن‌ها در اختیار دانشگاه‌های محل تحصیلشان قرار گرفت. تخلفات علمی دانشجویان بیشتر در زمینه‌ی تهیه‌ی پایان‌نامه‌های

در پایگاه Scopus بر اساس رتبه‌بندی سال ۲۰۲۰ که در آن ۳۰۸۹۱ مجله‌ی نمایه شده در ۱۱۵۲ رتبه اول را H index رتبه‌بندی شده‌اند، نیچر با H index بر اساس شاخص scimagojr

^۲ <https://www.scimagojr.com/journalrank.php?order=h&ord=desc>؛ بین مجلات جهان کسب کرده است.

^۳ <https://www.khabaronline.ir/news/617832>.

^۴ Elsevier

^۵ Retract

^۶ <https://www.isw.ir/33266>.

مقاطع مختلف تحصیلات تکمیلی و همچنین مقالات ISI بوده است. بر اساس این گزارش، تعداد ۱۳۰۰ نفر مربوط به دانشگاه آزاد اسلامی و بقیه مربوط به دانشگاه‌های دولتی زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری بوده است (خبرگزاری جمهوری اسلامی (ایرنا)^۱، ۱۳۹۸/۱۱/۵، خبر ۸۳۶۴۳۷۶۱). از این رو دانشگاه تهران به‌عنوان نماد آموزش عالی کشور، در سومین برنامه‌ی راهبردی خود که برای سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰ طراحی و تدوین کرده است، سومین هدف کلان خود را ارتقای اخلاق و مسئولیت‌پذیری اجتماعی انتخاب نمود (برنامه‌ی راهبردی دانشگاه تهران، ۱۳۹۶، ۲۷). علاوه بر رعایت اخلاق در آموزش حضوری با توجه به بحران پیش‌آمده‌ی کرونا، آموزش مجازی و معضلات اخلاقی آن نیز بروز یافته است. در این رابطه در ۲۶ خرداد ۱۳۹۹ دکتر نیلی احمدآبادی با بیان اینکه اکنون چالش اصلی آموزش مجازی، نداشتن زیرساخت، مجوزها و نیز دسترسی نداشتن به مواد آموزشی است، درباره‌ی دیدگاه دانشگاه‌ها نسبت به شرایط جدید چنین اظهار کرد: "تقریباً همه‌ی مراکز آموزش عالی اعلام کردند ویروس کرونا یادگیری و یاددهی را تحت تأثیر قرار می‌دهد که دو سوم این جمعیت آموزش از راه دور را جایگزین کرده‌اند. همچنین از دیدگاه همکاری‌ها، ۶۴ درصد دانشگاه‌ها اعلام کردند که همکاری‌های بین دانشگاهی تحت تأثیر کرونا قرار گرفته است. بر اساس بررسی‌ها، بیشترین نگرش منفی در آسیا وجود دارد، زیرا ۸۵ درصد مراکز آموزش عالی معتقدند کرونا تأثیر منفی زیادی بر ثبت‌نام‌ها خواهد داشت"^۲. با توجه به چالش‌هایی که آموزش مجازی در دوران شیوع کرونا ایجاد کرده است، اخلاق در میان ذی‌نفعان دانشگاهی نمودهای تازه‌ای به خود گرفته است و جا دارد با توجه به شرایط بحرانی پیش‌آمده، بررسی‌هایی درباره‌ی رفتارهای اخلاقی در موقعیت جدید مجازی شدن دانشگاه‌ها صورت گیرد. از این رو، دانشکده‌ی مدیریت دانشگاه تهران به‌منزله‌ی یک سازمان یا نهاد دولتی نیازمند داشتن کدهای اخلاقی برای کارکنان و اعضای هیئت‌علمی خود در دوران عادی و هم در شرایط بحرانی است. لذا این پژوهش به دنبال پاسخگویی به این پرسش‌ها بوده است. ۱. ذی‌نفعان اصلی فعالیت‌های دانشگاه در دوران مجازی شدن فعالیت‌های دانشکده مدیریت دانشگاه تهران شامل چه

^۱ <https://www.irna.ir/news/83643761/>.

^۲ <https://snn.ir/fa/news/855390/>.

گروه‌هایی است؟^۲. چه ملاحظات اخلاقی برای ذی‌نفعان شناسایی شده در فعالیت‌های آموزشی، پژوهشی و اداری دانشگاه در دوران مجازی شدن فعالیت‌های دانشکده‌ی مدیریت دانشگاه تهران موردنظر است؟

ادبیات پژوهش

سنجش اخلاق سازمانی، دغدغه‌ی بسیاری از مدیران و پژوهشگران است (پورعزت، زارعی متین، یزدانی و ماه‌بانوئی،^۱ ۲۰۱۹). وجود کدهای اخلاقی و تعریف مفاهیم اخلاقی در هر بخش و سازمان به افراد کمک می‌کند تا تشخیص دهند کدام فرایندها، تصمیمات و اعمال و ویژگی‌ها اخلاقی هستند (ماه‌بانوئی، پورعزت، زارعی متین و یزدانی، ۲۰۱۹). کدهای اخلاقی ارزش‌هایی است که توسط افراد همان جامعه به اشتراک گذاشته شده است. به‌علاوه، مذاهب، ارزش‌های اخلاقی خاصی را به جامعه پیشنهاد می‌دهند (اسپینوسا پیک و بارانیکاوو،^۲ ۲۰۱۴). به‌طور کلی، اخلاق بر نگرش‌ها و رفتارهایی نظیر ارزیابی، انتخاب، عملکرد و توجه به اقدامات مطلوب مرتبط با حقوق بشر و مسئولیت‌پذیری متمرکز است (گوبل، ریوتر، پیبیرنیک و سیتمن،^۳ ۲۰۱۲). جامعه‌ی مدرن بیش‌ازپیش با نیاز به تأمل و رعایت اخلاق در عرصه‌های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، اداری و غیره تعریف می‌شود. دنه‌ارت (۱۹۸۹) رابطه‌ی بین ایده-آل‌های بوروکراتیک و دموکراتیک با پیشنهادی که اخلاق اداری باید توسعه داده شود، در چارچوب بزرگ‌تر اخلاق سیاسی را بیان کرد (کوپر، ۲۰۱۹، ۱۹). از طرفی، دلایل متنوعی برای تعارضات و مسائل اخلاقی وجود دارد که عمدتاً مربوط به تعصبات ایدئولوژیک، نگرش‌های دیکتاتورگرا، اصول‌گرایی مذهبی، منافع فردی، منافع اقتصادی، منافع سیاسی و ارزش‌های اخلاقی متضاد مثل ناسازگاری در دسترسی نامحدود به اطلاعات و حریم خصوصی است (فرگوسن، ترنلی و گیب،^۴ ۲۰۱۶). ارزش‌های اخلاقی در هر سازمانی از جمله دانشگاه و در بین اعضای دانشگاهی باید لحاظ گردد. آموزش مسئولیت‌های اخلاقی و حرفه‌ای به معنی

¹ Poorezzat, Zarei Matin, & Yazdani, Mahbanooei

² Espinosa-Pike & Barrainkua-Aroztegi

³ Goebel, Reuter, Pibernik, & Sichtmann

⁴ Ferguson, Thornley & Gibb

برنامه‌ی آموزشی است که اساتید و دانشجویان نخبه را بالقوه با چارچوب ارزش‌های حرفه‌ای، اخلاقی و نگرشی برای انجام قضاوت حرفه‌ای و رفتار اخلاقی که همراه با بهترین منافع عمومی و حرفه‌ای است، فراهم می‌کند (یونگ و آنیسته^۱، ۲۰۰۹). پیروی از اصول اولیه‌ی اخلاق حرفه‌ای در بین اساتید لازم است. نخست، این بدان معناست که استاد مجبور است کار خود را حتی با حقوق کم انجام دهد و همیشه به نتایج بالای دانشگاهی تمرکز کند. دوم، استاد باید پژوهش علمی انجام دهد تا دانشمند خوبی شود و این فعالیت را با تدریس مطابق با الگوی دانشگاه هومبولت وحدت آموزش و تحقیقات ترکیب کند. سوم، استاد باید در جهت بهبود فعالیت‌های حرفه‌ای خود، برای یادگیری در طول زندگی تلاش کند و به مهارت‌های کامپیوتر نیز دست یابد (مویسنکو و همکاران، ۲۰۱۶).

اساتید اخلاقی از طریق توسعه‌ی توانایی دانشجویان خود و ترویج پرس‌وجو (کنجکاوی) و خلاقیت در میان دانشجویان به آن‌ها توجه می‌کنند. اساتید اخلاقی یک محیط امن، با رفتار عادلانه و منصفانه با هر دانشجو ایجاد می‌کنند (شاپیرا لیشچینسکی^۲، ۲۰۱۹). با توجه به اینکه می‌دانیم انسان‌ها وجدان دارند پس سیستم‌های پیچیده نیز برای اینکه اخلاقی باشند به نظر می‌رسد باید وجدان داشته باشند (کی، ازب، کلارک^۳، ۲۰۱۹). از این رو رسیدن به اخلاق علمی، دانشگاه اخلاقی و آموزش مجازی اخلاق مدار با وجود وجدان اخلاقی، کدهای اخلاقی و آموزش آن بهبود خواهد یافت.

روش‌شناسی

به منظور یافتن کدهای اخلاق دانشگاه در دوران مجازی شدن فعالیت‌های دانشگاه به دلیل شیوع ویروس کرونا، از آنجایی که از تحلیل تم که یکی از گام‌های روش نظریه داده بنیاد است استفاده شد، از نوع کیفی است. روش‌شناسی کیفی ابزارهای قدرتمندی برای پژوهش در موضوعات مدیریت و کسب‌وکار فراهم می‌کند (گومسن^۴، ۲۰۰۰). جامعه‌ی آماری پژوهش شامل

¹Young & Annisette

²Shapira-Lishchinsky

³Key, Azab & Clark

⁴Gummesson

دانشجویان، اساتید دانشگاه، کارکنان و مسئولان شاغل در دانشکده‌ی مدیریت دانشگاه تهران در دوران شیوع کرونا و مجازی شدن فعالیت‌های دانشگاه هستند. برای نمونه‌گیری از روش گلوله برفی استفاده شد. در این روش تا رسیدن به اشباع نظری، نمونه‌گیری ادامه دارد. برای این پژوهش با انجام ۴۰ مصاحبه، اشباع نظری اتفاق افتاد. برای تحلیل داده‌ها و برای کدگذاری از تکنیک تحلیل تم استفاده شد. تجزیه و تحلیل محتوای کیفی و تحلیل موضوعی (تم) به عنوان رویکردهای پژوهش کیفی معمولاً توسط محققان در رشته‌های مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد (ایسمرادی و نلگرو^۱، ۲۰۱۹). برای سنجش روایی پروتکل مصاحبه از ۴ نفر از پژوهشگران دانشگاه تهران که سابقه‌ی فعالیت در حوزه‌ی پژوهش داشتند، نظرسنجی شد و پایایی آن با استفاده از روش توافق درون موضوعی انجام شد.

نتایج

با توجه به کدهای به دست آمده از مصاحبه‌های مجازی که با ۳۶ نفر از دانشجویان و ۴ نفر از اساتید دانشکده‌ی مدیریت دانشگاه تهران انجام گرفت و بر اساس یافته‌ها، ۳ مقوله‌ی اصلی برای کدهای اخلاق دانشگاهی خاص دوره‌ی مجازی شدن فعالیت‌های دانشگاه در دوران شیوع ویروس کرونا به دست آمد. مقوله‌های اصلی شامل کدهای اخلاقی ویژه‌ی اساتید، کدهای اخلاقی دانشجویان و کدهای اخلاقی کارکنان و مدیران دانشگاه به دست آمدند. شماره‌هایی که در مقابل هر یک از کدهای باز نوشته شده، مربوط به تعداد تکرار آن کد در میان مصاحبه‌هاست. در جدول (۱) کدهای اخلاقی مربوط به اساتیدی که در دوره‌ی کرونا به‌طور مجازی تدریس می‌کنند، ارائه شده است.

^۱ Aismorad & Snelgrove

جدول (۱) کدهای اخلاقی برای اساتید دانشگاه

مقوله‌های فرعی	کدهای باز (تعداد تکرار)
پاسخگویی	ارتباط مسئولین و اساتید دانشگاه از طریق مجازی (ایمیل، واتساپ، تلگرام، تلفن و...) برای پاسخگویی افزایش یابد (۱) / باحوصله و به صورت کامل پاسخ‌دادن (۱) / پاسخگویی به تلفن‌ها به‌دوراز بدخلقی و خستگی (۱) / پاسخگویی به موقع استاد به رایانامه‌ها، تماس‌ها و پیامک‌ها (۶)
درک دانشجویان	درک دانشجویان درگیر کرونا و یا ساکن روستا و مشکلات اینترنتی (۱) / کاهش میزان انتقال مفاهیم و یادگیری در بستر آموزش مجازی (۲) / درک نکردن فضای منزل دانشجو و توقع جوابگویی فوری توسط دانشجو (۱) / بی‌توجهی و اهمیت ندادن به شرایط روحی و روانی دانشجویان به دلیل مشکلات و شرایط گوناگون (از قبیل مشکلات اقتصادی - اینترنتی و...) (۱) / لحاظ کردن سرعت تایپ و اینترنت در پاسخگویی مجازی دانشجویان (۴) / درک اساتید از مشکل قطعی اینترنت دانشجویان (۱) / برخورد منفعل نداشتن با دانشجویان (۱) / تحمیل نکردن هزینه‌ی اضافه به دانشجو و در نظر گرفتن مشکلات مالی آن‌ها (۱) / قطع شدن ناگهانی صدای استاد و دانشجویان محدودیت و مشکل در سرعت اینترنت (۴) / طولانی کردن بی‌مورد کلاس و بی‌توجهی به کلاس بعدی دانشجویان (۱) / بی‌توجهی به خستگی دانشجویان (۱)
تغییر شیوه‌ی تدریس متناسب با شرایط	کاهش سخت‌گیری اساتید نسبت به انجام تکلیف (۲) / ملاحظه دانشجویان مبتلا به کرونا در طول ترم (۱) / انتظارات بالا نداشتن اساتید (۱) / بلند و واضح صحبت کردن استاد (۱) / تمام نمره را به نمره‌ی پایان ترم اختصاص ندادن (۱) / دادن زمان استراحت در مدت تدریس (۱) / در نظر گرفتن استاد برای هزینه‌های پرینت فایل‌های دانشجویان و فرستادن آن به منزل اساتید (۱) / تغییر سبک آموزش متناسب با شرایط حاضر (۱) / جذاب کردن کلاس با توجه به شرایط روحی افراد ناشی از کرونا (۱) / در نظر گرفتن اینترنت ضعیف در درخواست‌های خود از دانشجو (۱) / خمیازه کشیدن استاد هنگام تدریس (۱) / به موقع سر کلاس آمدن و پایان دادن به کلاس از طرف استاد و ملاحظه‌ی وقت دانشجو (۱)
اعتماد به دانشجو	حضور و غیاب نکردن بی‌درپی که باعث کندی روال درس می‌شود (۲) / امکان فعالیت‌های گروهی در کلاس‌های مجازی ارتباط راحت با دانشجو (۱) / فشار درسی زیاد به دانشجو وارد نکردن (۱) / شکاک نبودن استاد (۱) / تهمت تقلب نزدن استاد (۱)
از خودگذشتگی	گذشت اساتید (۱) / مسئولیت‌پذیری و وجدان کاری (بعضی‌ها تا هفته‌ها آنلاین نمی‌شدند) (۱) / تشکیل کلاس در صورت مشکل در سامانه از طریق سایر ابزارهای مجازی (۲)
خوش خلقی	بی‌حوصلگی اساتید به خاطر کندی سامانه (۲) / رفتار دوستانه اساتید برای دلگرمی و آرامش و یادگیری بهتر و کارآمدتر دانشجو (۱) / فوت نکردن استاد در میکروفون (برای

	امتحان صدا (۱) // خوش برخوردی اساتید و درک مشکلات قطعی سامانه و اینترنت (۲) / رعایت ادب و احترام (۱) / دوری از لحن صحبت آمرانه (۱)
مقوله‌های فرعی	کدهای باز (تعداد تکرار)
حفظ حریم خصوصی	اجباری نبودن اتصال صدا یا تصویر (۵) / کد دانشجویی افراد توسط اساتید محفوظ بماند (۱) // حفظ حریم بین استاد و دانشجو (۱) // دقت در وصل میکروفون برای حفظ حریم خصوصی (۲) / استفاده از نماینده در انتقال فایل‌ها و اطلاعات برای افزایش حریم خصوصی (۱) / دوری از پرسش کجا هستید آیا در خانه هستید (۱) / دوری استاد از اهل کجا هستی و نظر نژادپرستانه دادن (۱) // به دلیل پخش صدا مکانی ساکت و به‌دوراز رفت‌وآمد انتخاب کردن (۱) / دقت اساتید قبل از بارگذاری فایل‌ها (۱) // اجباری نکردن روشن کردن دوربین در کلاس از بین رفتن حریم خصوصی دانشجویان آقا و خانم (۱) / فقط در مورد مسائل درسی صحبت کنند (۱) // به حاشیه نکشاندن کلاس درس (۱) // اساتید از دانشجویان خانم به یک‌باره خواستار وصل کردن دوربین نباشند (۱) // از بین رفتن حریم خصوصی در برگزاری کلاس در منزل (وجود صدای بچه و دیگر صداها) (۱)
اطلاع‌رسانی	در صورت تأخیر، اساتید اطلاع قبلی دهند (۱) // دیر نکردن در شروع کلاس و به‌موقع تمام کردن (۱) // اطلاع‌رسانی مناسب (۱) // قبل از به‌روزرسانی‌های سیستم دانشجویان و اساتید را از این موضوع آگاه کنند. (۱) // در صورت غیبت دانشجو در امتحان قبل از نمره دادن از مشکل اینترنتی و قطع بودن سامانه مطمئن شدن (۱) // با صبر و حوصله راهنمایی کردن (۱) // وقتی استاد روزی نمی‌تواند کلاس را تشکیل دهد قبلش اطلاع دهد تا دانشجویان ساعتی را در چک کردن سامانه نباشند (۱) / ارسال مطالب لازم در زمان مناسب و در سامانه مناسب (۱) // اطلاع قبلی در درخواست از اتصال با دوربین برای دانشجویان خانم (۱) / اطلاع‌رسانی نکردن دقیق اساتید در مورد تکالیف و سایر وظایف دانشجویان (۱) // پیدا نکردن استاد، کاهش دسترسی به استاد یا موفقیت نداشتن در دسترسی به استاد (۲)
بهانه‌جو نبودن	استاد دیر آمدن را به مشکل در سیستم ربط ندهد. (۱) // آشنا شدن اساتید با فضای آموزش مجازی (۳) یا کار نکردن با سامانه را استاد با سیستم بهانه نکند. (۱) / خودداری از یکنواخت شدن کلاس (۱) // اساتید از تدریس سلب مسئولیت نکرده و به ارائه‌ی دانشجویان بسنده نکنند. (۱)
رعایت عدالت	افزایش بی‌عدالتی در ارزیابی دانشجویان از هم (۱) برای جلوگیری از تقلب دانشجویان سودجو و کاهش حس بی‌عدالتی در بین دانشجویان کوشا از امتحانات شفاهی، جزوه باز، حضوری یا تحلیلی استفاده شود. (۱) در نظر گرفتن ملاحظاتی برای پیشگیری از تقلب (برای احساس عدالت توسط دانشجو) (۱) // عدالت در شیوه‌ی ارزشیابی و حضور و غیاب دانشجویان (۱)

<p>برقراری ارتباط مؤثر با دانشجو</p>	<p>ارتباط نداشتن لازم با دانشجویان برای پاسخ به سؤالاتشان (۱) / به اشتراک گذاشتن مطالب و تکالیف در هر زمان از شبانه‌روز / اختصاص زمان مشخص در به اشتراک گذاشتن تکالیف و مطالب کلاس (تعادل نداشتن کار و خانواده) (۱) / دشواری تعامل استاد و دانشجو (۱)</p>
<p>مقوله‌های فرعی</p>	<p>کدهای باز (تعداد تکرار)</p>
<p>توجه به کیفیت آموزش</p>	<p>توضیح سریع درس توسط استاد و ندیدن پت باکس که دانشجو این قسمت را متوجه نشدم را تایپ می‌کنند. (۱) / مشکلاتی چون قطعی صدای استاد و باگ‌های سایت در هنگام تدریس آنلاین باعث ضعف در فهم دانشجویان می‌شود. (۱) / بحران بی‌سوادی در اثر کاهش یادگیری دانشجویان مجازی (۱) / خودداری از سپردن تمامی زمان کلاس در قالب ارائه‌ها به دانشجویان (۱) / مدیریت نامناسب و تسلط نداشتن بر شرایط و ارتباط نامناسب با فراگیران (۱) / خودداری از برگزاری کلاس یک‌طرفه توسط استاد و تعامل مناسب در حین تدریس با دانشجو (۲) / دوربین استاد وصل باشد زیرا به یادگیری و تمرکز دانشجو کمک می‌کند. (۱) / به دلیل مجازی بودن یادگیری برای دانشجویان دشوار شده و در صورت درخواست دانشجویان، توضیح مطلبی تکرار شود. (۱) / تلاش استاد برای تفهیم کردن مطالب / اشراف به کلاس مجازی (۵) / روشن بودن دوربین استاد برای بالا بردن کیفیت آموزش (۲) / آگاهی نداشتن اساتید در چگونگی استفاده از سامانه‌ی مجازی موجب ضعف کیفیت یادگیری می‌شود (۲) / وقت کافی برای یادگیری دانشجویان گذاشتن (۱) / صبر و تلاش اساتید برای انتقال هرچه باکیفیت‌تر مطلب ساخت اسلایدهای باکیفیت، ساخت اینفوگرافی‌های باکیفیت، آماده کردن انواع انیمیشن‌ها یا سخنرانی یا فیلم‌ها مربوط به درس و استفاده از آن‌ها (۳) / کیفیت محتوای تدریس / محتوا محور کردن تدریس به‌جای دانشجو یا استاد محور کردن (۱)</p>

جدول (۲) یافته‌های مربوط به کدهای اخلاقی دانشجویان باید در طول دوره‌ی آموزش‌های مجازی دانشگاه رعایت کنند را نشان می‌دهد.

جدول ۲) کدهای اخلاقی برای دانشجویان دانشگاه

مقوله‌های فرعی	کدهای باز (تعداد تکرار)
پاسخگویی	پاسخگویی به تلفن‌ها، واتس‌اپ و ایمیل (۱۲) // پاسخگویی کامل برای رفع مشکلات دانشجویان (دانشگاه مجازی شده و پاسخگویی کامل به‌طور مجازی نیاز به حضور برای یک سؤال نباشد) (۷) // پاسخگویی به‌دوراز عصبانیت (۴) // پاسخگویی به زمان تشکیل کلاس‌ها و حضور نداشتن استاد (۱) // پاسخگو بودن مسئولین انتخاب واحد (۵) // صبوری در پاسخگویی به دانشجویان (۱) // پاسخگو نبودن مسئولین آموزش (۳) // پاسخگویی با صبر و حوصله (۷) // پاسخگویی به ایمیل دانشجویان در اسرع وقت و به‌موقع (۳) // بی‌مחلی نکردن به دانشجو (۱) // ارجاع ندادن کارها به همکاران دیگر (۱) // حضور نداشتن کارمند در مراجعه‌ی حضوری دانشجو (۱)
بهبود عملکرد	ضعیف شدن عملکرد کارکنان آموزش (۱) // ناهماهنگی کارکنان آموزش (۱) // همکاری کارکنان برای تسریع انجام کارها (۱)
احترام	اهمیت ندادن به صحبت‌ها و مشکلات دانشجویان توسط کارکنان (۱) گوش ندادن به سؤالات و درخواست‌های دانشجویان (۱)
مقوله‌های فرعی	کدهای باز (تعداد تکرار)
خوش‌قولی	بدقولی نکردن مسئولین که می‌گویند خودشان زنگ می‌زنند و دانشجو منتظر می‌شود، اما آن‌ها زنگ نمی‌زنند. (۱) // صبور بودن در پاسخ تلفنی و کامل پاسخ دادن و رسیدگی به مشکلات دانشجویان (۲) // اهمیت دادن و دلسوزی و درک متقابل دانشجو و مسئولین (۱) // دوری از رفتار تند و بی‌ادبانه و عصبانی نشدن از سؤالات دانشجویان (۵) // رعایت ادب و احترام (۱) // قائل بودن تشخص برای دانشجو و وقت او (۲) // مهربانی و خوش برخوردی (۴) // نبود تعامل درست با مسئولین دانشکده‌ها (۱)
رفع مشکلات سامانه	مشکل هم‌زمان نبودن صدا با تصویری که روی برد، نمایش داده می‌شود. (۱) // سخت بودن نوشتن روی برد سامانه (۱) // ضعف در سرورهای سایت (۱) // بهبود سامانه آموزش مجازی (۱) دسترسی به کتابخانه‌ی دانشگاه (۱) // فعال نبودن گزینه‌ی امتحان، چند دقیقه قبل از شروع آزمون استرس‌زاست (۱) // افزایش کیفیت سامانه یا تارنما (۳) // امکان نداشتن پیگیری درخواست‌های مجازی (با رایانامه و به‌طور الکترونیکی) (۱) // کم بودن دروس ارائه‌شده در ترم / کاهش حق انتخاب دروس در یک ترم (۱) // بی‌توجهی به نیاز دانشجویان در انتخاب استاد / کم بودن تعداد استاد (۱)
مسئولیت‌پذیری	به دلیل حضوری برگزار نشدن کلاس‌های حضوری، بازپرداخت بخشی از شهریه‌ی شبانه (۱)

	مجبور نکردن دانشجو به مراجعه‌ی حضوری، سعی در حل مشکل دانشجویان تا حد امکان به صورت غیرحضوری (۳) // در دسترس بودن کارشناسان (۲) / تعهد به تشکیل به موقع کلاس مسئولیت‌پذیری و وجدان کاری لازم (۲)
آموزش تدریس در فضای مجازی به اساتید	پرداختن دانشگاه به آموزش مهارت‌های کار در فضای مجازی برای اساتید و دانشجویان (۴) // کلاس‌ها به صورت خودکار ضبط شود (۱) // وارد نبودن اساتید در استفاده از کامپیوتر و تارنما (۱) // آموزش نحوه‌ی اداره کلاس مجازی به اساتید ناآشنا در این امر (۳)
اطلاع‌رسانی	به دست آوردن اطلاعات مربوط به درس و اساتید ارائه‌دهنده‌ی آن برای دانشجویان سخت شده است (۱) // راهنمایی برای رفع مشکلات (۱) // راهنمایی کامل در حین پاسخگویی (۱) برگزاری انتخاب واحد در روزهای تعطیل رسمی و در نتیجه در دسترس نبودن آموزش به دلیل حضور نداشتن در دانشگاه (۱) // به دلیل مشکلات دانشگاه و کم کاری کارکنان به تعویق انداختن تاریخ دفاع و امور مربوط به دانشجویان (۱)
دوری از وسواس در رعایت بهداشت	وسواس و رعایت غیر تعریف شده پروتکل‌های بهداشتی توسط کارکنان در مراجعات حضوری (۱) // اجازه ندادن به حرف زدن حتی با ماسک و رعایت پروتکل‌ها (۱)

جدول (۳) مربوط به کدهای اخلاقی برای مسئولین دانشگاهی شامل کارشناسان آموزش و سایر مدیرانی که برای دروس دانشجویان و تدریس اساتید برنامه‌ریزی می‌کنند، است.

جدول (۳) کدهای اخلاقی برای مسئولین دانشگاه

مقوله‌های فرعی	کدهای باز (تعداد تکرار)
احترام	احترام دانشجو به استاد (۱) دانشجویان حد خود را بدانند (۱) حفظ احترام و ارزش خود (۱) احترام متقابل دانشجو و استاد (۱)
صداقت	دانشجو به دروغ می‌گوید میکروفون وصل نشده (امکان دسترسی نیست) (۱) دانشجو اینترنت را بهانه‌ی فرار از کلاس یا پاسخ شفاهی در کلاس می‌کند (۱).
حفظ حریم خصوصی	با باز کردن صدا توسط دانشجو و یا استاد و شنیده شدن برخی از صداهای محیط کمی این حریم خصوصی مختل می‌شود (۲). حفظ حریم بین استاد و دانشجو (۱) برگزاری کلاس‌ها در اتاقی مجزا از خانواده و رفت‌وآمد و شلوغ (۱) دانشجویان عکس متناسب با قوانین دانشگاه در نمایه گذاشتن (۱) سکوت نکردن دانشجو در صورت از بین رفتن حریم خصوصی‌اش (۱)
مشارکت آگاهانه	جدی نگرفتن کلاس مجازی به دلیل روبه‌رو نشدن مستقیم با استاد (۱) قطعی صدای استاد و احاطه نداشتن به کلاس هم دانشجو و هم استاد (۱)

نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که دانشجویان، اساتید و مسئولین چه مقوله‌های اخلاقی با چه تعاریفی را باید بیشتر رعایت کنند. در جدول (۴) خلاصه‌ی کدهای اخلاقی سه ذی‌نفع اصلی دانشگاه در دوران مجازی شدن آموزش و پژوهش مشخص شده است. بر اساس یافته‌های پژوهش، کدهای اخلاقی برای اساتید شامل مفاهیمی چون پاسخگویی، درک دانشجویان، تغییر شیوه تدریس متناسب با شرایط، اعتماد به دانشجو، حفظ حریم خصوصی، توجه به کیفیت آموزش، خوش‌خلقی، بهانه‌جو نبودن، رعایت عدالت و برقراری ارتباط مؤثر با دانشجویان است. با توجه به تکرار تعداد گویه‌ها، مشخص می‌شود که پاسخگویی اساتید به دانشجویان بیشتر از همه مؤکد بوده است. کدهای اخلاقی برای دانشجویان دانشگاه شامل احترام به استاد، صداقت، حفظ حریم خصوصی و جدی گرفتن کلاس است. همچنین کدهای اخلاقی برای کارکنان و مدیران (مسئولین) دانشگاه است که شامل پاسخگویی، خوش‌خلقی، برطرف کردن مشکلات سامانه آموزش، بهبود ضعف عملکردی، احترام، مسئولیت‌پذیری، آموزش تدریس در فضای مجازی به اساتید، اطلاع‌رسانی و وسواس نداشتن است. در این میان هم پاسخگویی مسئولین بیش از همه مدنظر بوده است.

جدول (۴) کدهای اخلاقی دانشگاه در دوران مجازی شدن آموزش‌ها

مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی
کدهای اخلاقی اساتید	پاسخگویی
	درک دانشجویان
	تغییر شیوه‌ی تدریس متناسب با شرایط
	اعتماد به دانشجو
	حفظ حریم خصوصی
	اطلاع‌رسانی
	خوش‌خلقی
	توجه به کیفیت آموزش
	از خودگذشتگی
	بهانه‌جو نبودن
	رعایت عدالت
کدهای اخلاقی دانشجویان	برقراری ارتباط مؤثر با دانشجو
	احترام
	صداقت

حفظ حریم خصوصی	کدهای اخلاقی مسئولین
مشارکت آگاهانه	
پاسخگویی	
خوش خلقی	
رفع مشکلات سامانه	
بهبود عملکرد	
احترام	
مسئولیت‌پذیری	
آموزش تدریس در فضای مجازی به اساتید	
اطلاع‌رسانی	
دوری از وسواس در رعایت بهداشت	

این پژوهش در سطح یک دانشکده‌ی دانشگاه تهران انجام شده است و داده‌های پژوهش از نوع تک مقطعی بوده‌اند و میزان اهمیت و وضعیت عملکردی کدهای اخلاقی بررسی و آزمون نشده است. با توجه به محدودیت‌های این پژوهش پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی اولویت و وضعیت عملکردی هر یک از این گویه‌ها بررسی و تحلیل گردد. همچنین با آموزش‌های دوره‌های اخلاقی به سه ذی‌نفع اصلی دانشگاه که در این مقاله شناسایی شده است، به ارزیابی میزان ارتقای رفتارهای اخلاقی در بین آن‌ها پرداخته شود و نتایج اثربخشی آموزش در طول زمان بررسی گردد.

منابع و مأخذ

۱. خبر آنلاین، (۱۳۹۵). اعلام جزئیات تقلب ایرانی‌ها در مجله نیچر. شماره خبر: ۶۱۷۸۳۲، بازیابی شده در ۱۰ دی ۱۳۹۵، از <https://www.khabaronline.ir/news/617832>
۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی (ایرنا)، (۱۳۹۸). تخلفات علمی ۲ هزار دانشجو برای وزارت علوم محرز شد. بازیابی شده در ۵ بهمن ۱۳۹۸، از <https://www.irna.ir/news/83643761>
۳. خبرگزاری دیده‌بان علم ایران، (۱۳۹۶). بازپس‌گیری ۲۶ مقاله نویسندگان ایرانی از سوی الزویر به دلیل تقلب علمی. بازیابی شده در ۵ دی ۱۳۹۶، از <https://www.isw.ir/33266>
۴. وب‌سایت دانشگاه تهران، (۱۳۹۶). سومین برنامه راهبردی دانشگاه تهران (۱۴۰۰-۱۳۹۶)، از: <https://ut.ac.ir/fa/page/203>

5. Espinosa-Pike, M., & Barrainkua-Aroztegi, I. (2014). A universal code of ethics for professional accountants: Religious restrictions. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 143, 1126-1132.
6. Espinosa-Pike, M., & Barrainkua-Aroztegi, I. (2014). A universal code of ethics for professional accountants: Religious restrictions. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 143, 1126-1132.
7. Ferguson, S., Thornley, C., & Gibb, F. (2016). Beyond codes of ethics: how library and information professionals navigate ethical dilemmas in a complex and dynamic information environment. *International Journal of Information Management*, 36(4), 543-556.
8. Goebel, P., Reuter, C., Pibernik, R., & Sichtmann, C. (2012). The influence of ethical culture on supplier selection in the context of sustainable sourcing. *International Journal of Production Economics*, 140(1), 7-17.
9. Gülcan, N. Y. (2015). Discussing the importance of teaching ethics in education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 174, 2622-2625.
10. Gummesson, E. (2000). *Qualitative methods in management research*. Sage.
11. Ha, S. (2020). Millennials' Sleep and Unethical Behavior: Testing the Relationship between Sleep and Academic Dishonesty of Millennials in a Korean University. *Sustainability*, 12(9), 3902. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/su12093902>
12. Key, T. M., Azab, C., & Clark, T. (2019). Embedded ethics: How complex systems and structures guide ethical outcomes. *Business Horizons*.
13. Locher, M. A., & Bolander, B. (2019). Ethics in pragmatics. *Journal of Pragmatics*, 145, 83-90.
14. Mahbanooei, B., Poorezzat, A. A., Zarei Matin, H., & Yazdani, H. R. (2019). E-Health Cods of Medical Ethics based on Virtue Approach in Hospitals. *The Journal of Ethics in Science and Technology*, 14(3), 29-36 (In Persian).
15. Mohaghar, A., Mahbanooei, B., Ghasemi, R. (2017), Knowledge City, Entrepreneurship, Green and Smart University: A Practical Sample for ethnic oriented University (A Case Study: Knowledge City Plan in Tehran University and Tehran University of Medical Sciences), National Conference of ethnic oriented University, University of Tehran, Tehran, Iran (In Persian).
16. Moiseenko, M. V., Savvina, O. V., Mukhametzhanova, V. S., & Kosorukova, A. A. (2016). Code of ethics as an instrument for maintaining professional ethics of university professors. In *Proceedings of the 3rd International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences & Arts, SGEM* (pp. 6-9).
17. Moiseenko, M. V., Savvina, O. V., Mukhametzhanova, V. S., & Kosorukova, A. A. (2016). Code of ethics as an instrument for maintaining professional ethics of university professors. In *Proceedings of the 3rd International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences & Arts, SGEM* (pp. 6-9).
18. Pourezat, A. A., Zareimatin, H., Yazdani, H. R., & Mehbanooei, B. (2020). Designing Virtue-Based Organizational Ethics model for Tehran University of Medical Sciences Hospitals. *Medical Ethics Journal*, 13(44), 1-13 (In Persian).

19. Shapira-Lishchinsky, O. (2019). The implicit meaning of TIMSS: Exploring ethics in teachers' practice. *Teaching and Teacher Education*, 79, 188-197.
20. Vaismoradi, M., & Snelgrove, S. (2019, September). Theme in qualitative content analysis and thematic analysis. In *Forum Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research* (Vol. 20, No. 3).
21. Young, J. J., & Anisette, M. (2009). Cultivating imagination: Ethics, education and literature. *Critical Perspectives on Accounting*, 20(1), 93-109.